

Sygn. akt III UK 15/13

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 11 grudnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Halina Kiriło (przewodniczący)

SSA Magdalena Kostro-Wesołowska (sprawozdawca)

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z odwołania I. R.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

o wcześniejszą emeryturę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 11 grudnia 2013 r.,

skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 25 lipca 2012 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 16 października 2008 r. oddalił apelację wniesioną przez ubezpieczoną I. R. od wyroku Sądu Okręgowego w R. z dnia 16 kwietnia 2008 r., oddalającego odwołanie

ubezpieczonej od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 19 października 2007 r. i z dnia 27 lutego 2008 r. Decyzjami tymi Zakład Ubezpieczeń Społecznych wznowił postępowanie w sprawie uprawnienia do wcześniejszej emerytury z tytułu opieki nad dzieckiem, po uprzednim stwierdzeniu braku prawa do tak określonego świadczenia, z uwagi na ujawniony na podstawie nowych okoliczności faktycznych stan zdrowia dziecka, które nie wymagało stałej opieki. W podstawie prawnej podjętych przez organ rentowy decyzji, a następnie w podstawie rozstrzygnięcia Sądu pierwszej instancji powołane zostały: art. 114 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z dnia 4 grudnia 2013 r., poz. 1440 ze zm., dalej jako ustawa o emeryturach i rentach), jak również § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 maja 1989 r. w sprawie uprawnień do wcześniejszej emerytury pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki (Dz.U. Nr 28, poz. 149). Uzasadnienie wyroku z dnia 16 października 2008 r. nie zostało przez Sąd Apelacyjny sporządzone wobec niezłożenia stosownego wniosku.

W dniu 26 marca 2012 r. do Sądu Okręgowego w R. wpłynęła skarga ubezpieczonej I. R. o wznowienie postępowania zakończonego powyższym wyrokiem. Skarżąca przy wskazaniu na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 28 lutego 2012 r., sygn. akt K 5/11, (Dz.U. Nr 28, poz. 251), stwierdzający niezgodność art. 114 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z art. 2 oraz art. 67 ust. 1 Konstytucji RP, domagała się ponownego przyznania prawa do emerytury z tytułu opieki nad dzieckiem.

Sąd Okręgowy uznał się niewłaściwym do rozpoznania skargi, którą postanowieniem z dnia 28 marca 2012 r. przekazał do rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu.

Organ rentowy wnosił o oddalenie skargi o wznowienie postępowania.

Wyrokiem z dnia 25 lipca 2012 r. Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił skargę o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w z dnia 16 października 2008 r.

Sąd Apelacyjny podniósł, że utrata mocy obowiązującej art. 114 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach, na który to przepis organ rentowy powołał się w

odpowiedzi na odwołanie od decyzji w przedmiocie ponownego ustalenia prawa do świadczenia emerytalnego, uzasadnia przyjęcie istnienia ustawowej przesłanki wznowienia postępowania, co jednak nie stanowi automatycznie o zasadności skargi, ale przesądza o ponownym rozpatrzeniu sprawy z pominięciem usuniętego z porządku prawnego z dniem 8 marca 2012 r. art. 114 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach.

Sąd Apelacyjny wskazał, że decyzje organów rentowych nie mają charakteru konstytutywnego, lecz jedynie charakter deklaratoryjny i mimo swej ostateczności nie tworzą prawa, a więc nie korzystają również z powagi rzeczy osądzonej przynależnej jedynie prawomocnym wyrokom sądowym. Prawo do świadczeń lub ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu na wniosek zainteresowanego, jak również z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawnione nowe okoliczności istniejące przed wydaniem decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczenia lub jego wysokość. Powyższe unormowanie wynika z art. 114 ustawy o emeryturach i rentach. Takiej weryfikacji poddane są zatem prawomocne decyzje emerytalno-rentowe obiektywnie sprzeczne z ukształtowanym z mocy prawa stanem uprawnień emerytalno-rentowych. Względem na samoistny i pełny charakter wskazywanego uregulowania prowadzi do wniosku, że ustanawia ono autonomiczną instytucję prawa ubezpieczeń społecznych, niebędącą zatem wznowieniem postępowania sądowego w trybie Kodeksu postępowania cywilnego, nieposiadającą także charakteru wznowienia administracyjnego według Kodeksu postępowania administracyjnego. Powyższa instytucja jest instrumentem pozwalającym na przywrócenie stanu zgodnego z prawem. Ma ona na celu wyeliminowanie wad materialnoprawnych, czyli uchybień organu rentowego w zakresie rozstrzygnięcia o faktach warunkujących nabycie prawa do świadczeń, jak również zaniedbań ubezpieczonych. Zasadności wzruszalności prawomocnych decyzji rentowych nie kwestionuje również orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. W uzasadnieniu wyroku w sprawie Moskał przeciwko Polsce z 15 września 2009 r., Nr 1/03/2010 (w sprawie o tożsamym charakterze prawnym w odniesieniu do utraty emerytury Ewk) Trybunał uznał bowiem, iż w zakresie konstrukcji praw ekonomicznych i socjalnych ustawodawcy i sądom krajowym powinien zostać pozostawiony szeroki margines

oceny tego, co leży w „interesie publicznym”. Co do zasady nie powinno odmawiać się organom władzy publicznej możliwości weryfikacji błędów nawet tych, które wynikają z własnych zaniedbań tych organów. Także Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku w sprawie K 5/11 wskazał, że w „pewnych wypadkach błąd organu rentowego może stanowić podstawę wzruszenia prawomocnej decyzji”.

Sąd przypomniał ponadto, iż przepis art. 114 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach dodany przez art. 1 pkt 25 ustawy zmieniającej tę ustawę z dniem 1 lipca 2004 r. - uznany za niekonstytucyjny wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 lutego 2012 r., K 5/11 - rozszerzał przesłanki weryfikacji prawomocnych decyzji rentowych w trybie ponownego ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości wynikające z art. 114 ust. 1. W tym normatywnym ujęciu poszerzona i odrębna od wznowienia postępowania administracyjnego konstrukcja ponownego ustalenia prawa do świadczenia emerytalnego lub rentowego umożliwia ponowne ustalenie prawa do świadczenia w przypadku stwierdzenia, iż przedłożone do wniosku dowody nie dawały podstaw do ustalenia prawa do emerytury lub renty albo ich wysokości. Powołany przepis stanowił zatem dodatkową przesłankę weryfikacji decyzji, niezależną od przesłanek przewidzianych w art. 114 ust. 1. Trybunał Konstytucyjny, jak wynika z uzasadnienia wyroku z dnia 28 lutego 2012 r., przyjął za punkt wyjścia przy ocenie kwestionowanego przepisu jego werbalne brzmienie (stanowiące podstawę weryfikacji decyzji emerytalno-rentowych na niekorzyść świadczeniobiorców w sytuacji wyłącznie odmiennej oceny przedłożonych dowodów). Sąd Apelacyjny zauważył przy tym, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego na tle stosowania art. 114 ustawy, jeszcze przed wydaniem przez Trybunał Konstytucyjny przedmiotowego wyroku, przyjęło się, że zarówno w przypadku przewidzianym w art. 114 ust. 1, jak i w przypadku określonym w art. 114 ust.1a, koniecznym do weryfikacji prawa do świadczenia było pozyskanie nowych dowodów lub ujawnienie nieuwzględnionych okoliczności mających wpływ na to prawo (wyrok z 13 stycznia 2008 r., I UK 195/07).

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy, jak przyjął Sąd Apelacyjny, należało zatem przesądzić, która z przesłanek określonych w art. 114 ustawy stanowiła podstawę ponownej oceny uprawnienia skarżącej do wcześniejszej emerytury z tytułu opieki nad dzieckiem. Analizując przebieg postępowania w przedmiotowej

sprawie, tak przed organem rentowym jak i sądami obu instancji, Sąd Apelacyjny doszedł do wniosku, że podstawy weryfikacji uprzednio przyznanej emerytury nie stanowiła odmienna ocena dowodu, lecz okoliczności nieznane organowi rentowemu dotyczące stanu zdrowia dziecka, w szczególności uzyskana dokumentacja medyczna. W ponowionym postępowaniu organ rentowy dążył do ustalenia, czy te nowe okoliczności mają wpływ na zmianę dokonanych wcześniej ustaleń, przy czym Sąd zastrzegł, że ponowne ustalenie prawa do świadczeń lub ich wysokości nie jest uzależnione od wykazania, że z okoliczności faktycznych lub dowodów podważających prawo do świadczenia organ rentowy nie mógł skorzystać w poprzednim postępowaniu, co wiąże się z charakterem uprawnień emerytalno-rentowych, które mogą być nabywane po spełnieniu określonych prawem warunków (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z 22 lutego 2010 r., I UK 247/09; postanowienie Sądu Najwyższego z 20 września 2011 r., I BU 4/11). W ocenie Sądu Apelacyjnego podstawy weryfikacji decyzji z dnia 20 maja 1997 r., przyznającej ubezpieczonej prawo do emerytury z tytułu opieki nad córką D. R., nie wynikały z odmiennej oceny dołączonego do wniosku o przyznanie tego świadczenia dowodu w postaci zaświadczenia o stanie zdrowia dziecka wskazującego na konieczność opieki. Podstawę taką bowiem stanowiły nieznane organowi rentowemu w chwili orzekania okoliczności tego rodzaju, że stan zdrowia dziecka nie powodował konieczności sprawowania nad nim opieki, a to zostało ustalone w oparciu o nowy dowód w postaci dokumentacji lekarskiej z przebiegu leczenia dziecka. Analiza tej dokumentacji ujawniła nowe okoliczności i stanowiła podstawę wydania przez lekarza orzecznika ZUS w dniu 29 sierpnia 2007 r. orzeczenia stwierdzającego, iż schorzenie dziecka „nie powodowało konieczności sprawowania stałej opieki”. Powyższe ustalenie legło u podstaw wydania przez organ rentowy decyzji odmawiającej ubezpieczonej prawa do emerytury z tytułu opieki nad córką. Tak więc podstawę ponownego ustalenia prawa ubezpieczonej do emerytury stanowi w istocie art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach powołany w uzasadnieniu wyroku Sądu Okręgowego z dnia 16 kwietnia 2008 r. Kierując się takimi względami Sąd Apelacyjny oddalił skargę o wznowienie postępowania na mocy art. 412 § 2 k.p.c.

Ubezpieczona zaskarżyła w całości wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 25 lipca 2012 r., opierając skargę kasacyjną na podstawie naruszenia prawa materialnego oraz na podstawie naruszenia prawa procesowego.

W ramach podstawy z art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. ubezpieczona zarzuciła „niewłaściwe zastosowanie oraz błędną wykładnię w związku, odpowiednio z: art. 114 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach, art. 93 § 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym, art. 190 ust. 4 Konstytucji RP, wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 lutego 2012 r., K 5/11, a także nieuwzględnienia uchwał Sądu Najwyższego: z dnia 5 czerwca 2003 r., III UZP 5/03 i z dnia 10 czerwca 2011 r., III UZP 1/11 oraz wyrokami Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2011 r., III UK 91/10, III UK 92/10, III UK 93/10 – powodującego, iż naruszenie Konstytucji polegające na tym, że organ rentowy mógł w dowolnym czasie, bez żadnych ograniczeń, dokonywać odmiennej oceny dowodów, które były brane pod uwagę przy wydawaniu decyzji - wymaga przywrócenia stanu poprzedniego, zgodnego z prawem”. Powyższe twierdzenie, według skarżącej, wzmacniają również wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu z dnia 15 września 2009 r., skarga nr 10373/05 oraz inne wskazane przez nią wyroki tego Trybunału zapadłe w przedmiocie, którego dotyczy niniejsza sprawa.

W ramach podstawy z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. ubezpieczona zarzuciła mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy wyjście w orzeczeniu poza ramy i żądania jej skargi o wznowienie postępowania, tj. rozstrzygnięcie wbrew odpowiednio: art. 321 §1 k.p.c. w związku z art. 401¹ k.p.c. i art. 412 § 1 k.p.c. oraz wyrokowi Trybunału Konstytucyjnego K 5/11 w obecnym postępowaniu wznowieniowym, a także we wcześniejszym (pierwszorazowym wznowieniu postępowania z urzędu przez organ rentowy) rozstrzygnięciu z pominięciem zasad postępowania, wynikających odpowiednio z art. 149 § 1, art. 151 § 1 pkt 2 oraz art. 9 i art. 10 k.p.a. w związku z art. 124 ustawy o emeryturach i rentach. Zarzucono również naruszenie art. 233 § 1 k.p.c., tj. naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów na rzecz ich „dowolnej oceny”.

Wskazując na takie zarzuty, skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy lub o jego uchylenie i

przekazanie Sądowi Apelacyjnemu sprawy do ponownego rozpoznania i „orzeczenia przywrócenia stanu poprzedniego, zgodnego z prawem”.

W uzasadnieniu podstaw skargi kasacyjnej podniesiono, że organ rentowy w decyzji z dnia 27 lutego 2008 r. odmawiającej prawa do emerytury i wstrzymującej jej wypłatę nie powołał się na konkretną normę prawną, lecz na treść całej ustawy o rentach i emeryturach. Jednak konkretną podstawę prawną stanowił dla organu rentowego art. 114 ust. 1a tej ustawy, co organ ten potwierdził w odpowiedzi na odwołanie od tej decyzji. Sąd Okręgowy w uzasadnieniu wyroku z dnia 16 kwietnia 2008 r., oddalającego odwołanie ubezpieczonej, również potwierdził, że wznowienie przez organ rentowy postępowania z urzędu nastąpiło na podstawie art. 114 ust. 1a ustawy. Wobec tego po stwierdzeniu przez Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 28 lutego 2012 r., K 5/11, niekonstytucyjności przedmiotowego przepisu powstała sytuacja prawna umożliwiająca, zgodnie z art. 401¹ i art. 412 k.p.c. wznowienie postępowania, ale tylko w granicach, jakie zakreśla podstawa wznowienia oraz zmiany wcześniejszego orzeczenia albo jego uchylenia celem przywrócenia stanu poprzedniego - zgodnego z prawem, co zresztą uczynił organ rentowy w odniesieniu do niektórych ubezpieczonych, którzy nie wnieśli odwołań od decyzji wydanych w trybie ponownego ustalenia prawa do tych świadczeń. Sąd Apelacyjny, według skarżącej, w stosunku do niej „postąpił wprost przeciwnie, orzekając poza granice pozwu - skargi o wznowienie postępowania, tj. wbrew art. 321 § 1 w związku z art. 401¹ i art. 412 § 1 k.p.c.”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw. Jest więc związany granicami skargi kasacyjnej wyznaczonymi jej podstawami, co oznacza, że nie może uwzględniać naruszenia żadnych innych przepisów niż wskazane przez skarżącego. Sąd Najwyższy nie jest bowiem uprawniony do samodzielnego dokonywania konkretyzacji zarzutów lub też stawiania hipotez co do tego, jakiego aktu prawnego (przepisu) dotyczy podstawa skargi. Nie może także zastąpić

skarżącego w wyborze podstawy kasacyjnej, jak również w przytoczeniu przepisów, które mogłyby być naruszone przy wydawaniu zaskarżonego orzeczenia. Sąd Najwyższy może zatem skargę kasacyjną rozpoznawać tylko w ramach tej podstawy, na której ją oparto, odnosząc się jedynie do przepisów, których naruszenie zarzucono. Zgodnie z utrwalonym w judykaturze poglądem, pod pojęciem podstawy skargi kasacyjnej rozumie się konkretne przepisy prawa, które zostały w niej wskazane z jednoczesnym stwierdzeniem, że wydanie wyroku nastąpiło z ich obrazą.

W skardze kasacyjnej ubezpieczonej w ramach podstawy z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. wymieniono jako naruszone: art. 321 §1 k.p.c. w związku z art. 401¹ k.p.c. i art. 412 § 1 k.p.c. Z przytoczonego powyżej uzasadnienia tego zarzutu wynika, że skarżąca po pierwsze eksponując, iż Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu do zaskarżonego wyroku wskazał na powoływanie się przez organ rentowy na art. 114 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach jako podstawę wydania decyzji odmawiającej prawa do wcześniejszej emerytury i wstrzymującej jej wypłatę, pomija stwierdzenie tego Sądu, że podstawę prawną podjętego przez Sąd Okręgowy w dniu 16 kwietnia 2008 r. rozstrzygnięcia o oddaleniu odwołania od wskazanej decyzji stanowił art. 114 ust. 1 ustawy (przy braku uzasadnienia orzeczenia Sądu Apelacyjnego, który oddalił apelację od powyższego wyroku Sądu pierwszej instancji), po drugie, pozostaje w przeświadczeniu, że sąd ubezpieczeń społecznych rozpoznając odwołanie od decyzji opartej na podstawie prawnej art. 114 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach, nie może dokonać odmiennej oceny i zastosować art. 114 ust. 1 tejże ustawy. Skarżąca upatruje nawet naruszenia przepisu dotyczącego oceny materiału dowodowego w stwierdzeniu przez Sąd Apelacyjny, że „faktyczną podstawę ponownego ustalenia uprawnienia I. R. do świadczenia emerytalnego stanowi w istocie przepis art. 114 ust. 1 ustawy”, który, co dalej podniósł Sąd Apelacyjny, został powołany w uzasadnieniu wyroku Sądu Okręgowego z dnia 16 kwietnia 2008 r. Oczywiście nie może być tu mowy o naruszeniu art. 233 k.p.c., niezależnie od tego, że podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.). Zdaniem Sądu Najwyższego, Sąd Apelacyjny zwrotu „faktyczną podstawę ponownego ustalenia uprawnienia...” użył w znaczeniu rzeczywistej podstawy, a

nie podstawy faktycznej (w odróżnieniu od podstawy prawnej), co wynika z kontekstu wypowiedzi.

W związku z wynikającym z wywodów uzasadnienia skargi kasacyjnej przekonaniem skarżącej, że niejako przesądzające znaczenie ma przepis, na podstawie którego wydano kontrolowaną przez sąd ubezpieczeń społecznych decyzję, bez możliwości jego zmiany na inny, który nie był podstawą wydania orzeczenia przez organ rentowy, należy podnieść, że w judykaturze utrwalił się pogląd, że decyzje w sprawach dotyczących uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych mają charakter rozstrzygnięć deklaratoryjnych, co wynika z faktu, iż prawo to powstaje po spełnieniu wszystkich warunków wymaganych do jego nabycia (por. art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach), a więc z mocy samego prawa i jest zachowane przez cały czas spełniania tych ustawowych warunków. W konsekwencji decyzje organu rentowego wydane w sprawach uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych jedynie stwierdzają istnienie uwarunkowanej elementami stanu faktycznego określonej sytuacji prawnej, ale sytuacji tej nie kreują ani nie kształtują. Moment, zarówno powstania, jak i ustania prawa do świadczeń ubezpieczeniowych, został określony w sposób ścisły w przepisach prawa i jest niezależny od woli lub świadomości stron. Decyzje organu rentowego w omawianym przedmiocie wydawane są zatem w celu stwierdzenia konkretnej sytuacji faktycznej.

W postępowaniu sądowym, na skutek rozpatrywanego odwołania ubezpieczonej, chodzi o weryfikację (sądową kontrolę legalności i zasadności) decyzji organu rentowego. Inaczej rzecz ujmując, decyzję tę kontroluje sąd, badając zasadność jej podstawy prawnej w odniesieniu do podstawy faktycznej.

Sąd Najwyższy podziela wyrażony przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 26 lipca 2013 r., III UK 115/12 (niepublikowany) pogląd, iż z powyższego wynika, że sąd ubezpieczeń społecznych nie może być związany decyzją organu rentowego w zakresie podanej przez nią podstawy prawnej, co nabiera znaczenia w razie jej nieadekwatności do istoty rozstrzygnięcia o żądaniu. Błędna kwalifikacja organu rentowego nie może wiązać sądu ubezpieczeń społecznych. W orzecznictwie Sądu Najwyższego zgodnie przyjmuje się, że w sprawie z odwołania od decyzji organu rentowego jej treść wyznacza przedmiot i zakres rozpoznania oraz orzeczenia sądu

pracy i ubezpieczeń społecznych (por. między innymi wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2008 r., I UK 88/08, OSNP 2010 nr 7-8, poz. 100; postanowienie Sądu Najwyższego z 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNAPiUS 2000 nr 15, poz. 601). Sąd ubezpieczeń społecznych nie jest natomiast związany czy to wadliwą, czy to nieadekwatną do istoty roszczeń ubezpieczonego podstawą prawną zaskarżonej decyzji organu rentowego. Jeżeli zatem organ rentowy wydał decyzję w oparciu o błędną, niewłaściwą podstawę prawną, to sąd ubezpieczeń społecznych, wznawiając postępowanie i ponownie rozpoznając sprawę, nie może powołać się na związanie taką podstawą prawną zaskarżonej decyzji. Byłoby to bowiem zaprzeczenie funkcji jurysdykcyjnej sądu. Skoro sąd drugiej instancji nie jest związany błędną podstawą prawną rozstrzygnięcia sprawy przyjętą przez sąd pierwszej instancji, to tym bardziej sąd ubezpieczeń społecznych nie może być związany niewłaściwą kwalifikacją prawną przyjętą przez organ rentowy, zwłaszcza gdy, jak w przedmiotowej sprawie, sąd rozpoznaje sprawę na nowo, na podstawie art. 412 § 1 k.p.c., w granicach zakreślonych przez podstawę wznowienia. Przy rozpatrywaniu sprawy na nowo w przypadku wznowienia postępowania ze względu na przesłankę określoną w art. 401¹ k.p.c. zachodzi konieczność uwzględnienia innego stanu prawnego, ukształtowanego na skutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego, w takim zakresie, w jakim wpływa on na orzeczenia wydawane w tym postępowaniu.

Sąd Apelacyjny, przy braku uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 16 października 2008 r., którym zostało zakończone wznowione postępowanie, przyjął, że rozpoznając sprawę na nowo czyni to pomijając usunięty z porządku prawnego z dniem 8 marca 2012 r. art. 114 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach, wskazany przez organ rentowy jako podstawa jego działania i wydania decyzji w ramach ponownego ustalenia prawa ubezpieczonej do emerytury z tytułu opieki nad dzieckiem. Dokonanie ponownej oceny stanu faktycznego sprawy na podstawie art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach doprowadziło Sąd Apelacyjny do uznania, że ten przepis znajduje w niej zastosowanie, a nie niekonstytucyjny art. 114 ust. 1a ustawy, wskazano przy tym na taką też ocenę wyrażoną przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu wyroku z dnia 16 kwietnia 2008 r. Przyjęcie przez organ rentowy przepisu art. 114 ust. 1a ustawy jako podstawy

wydania decyzji z dnia 19 października 2007 r. i z dnia 27 lutego 2008 r. nie stanowiło przeszkody ku takiemu działaniu Sądu Apelacyjnego przez wzgląd na niewiążącą podstawę prawną decyzji podjętych przez organ rentowy, o czym była mowa powyżej, jak i zważywszy na ścisły związek uchylonego art. 114 ust. 1a z art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach. Zresztą Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 października 2012 r., III UK 146/11 (OSNP 2013 nr 15-16, poz. 191) stwierdził, że po utracie mocy (z dniem 8 marca 2012 r.) art. 114 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach, weryfikacji legalności ponownego ustalenia prawa do świadczenia dokonanego z powołaniem się na ten przepis, sąd powinien dokonać na podstawie art. 114 ust. 1 tej ustawy, z uwzględnieniem zasady proporcjonalności wynikającej z wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 15 września 2009 r., skarga nr 10373/05, w sprawie Moskal przeciwko Polsce.

Mając na względzie powyższe rozważania brak jest podstaw do uznania trafności zarzutów naruszenia prawa procesowego. Skoro Sąd Apelacyjny w istocie stwierdził, że uwzględnienie skutku wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 lutego 2012 r., K 5/11, (OTK-A 2012 nr 2, poz. 16), w postaci utraty mocy obowiązującej art. 114 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach nie wpływa na treść wydanego uprzednio (w dniu 16 października 2008 r.) wyroku, to oddalenie skargi ubezpieczonej o wznowienie postępowania zakończonych tym wyrokiem nie nastąpiło „z wyjściem” poza przedmiot jej żądania sformułowany w tejże skardze (art. 321 § 1 k.p.c. w związku z art. 401¹ i art. 412 § 1 k.p.c.). Odnosząc się zaś do twierdzenia, że w pierwszorazowym, wszczętym z urzędu, postępowaniu przed organem rentowym o ponowne ustalenie prawa ubezpieczonej do emerytury z tytułu opieki nad dzieckiem doszło do naruszenia przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, należy zważyć, że postępowanie z odwołania od decyzji organu rentowego toczy się według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Tym samym nie mogą stanowić podstawy skargi kasacyjnej zarzuty naruszenia przepisów k.p.a. Natomiast wydawanie odmiennych rozstrzygnięć w podobnych sprawach, na co powołuje się skarżąca, nie może zmienić dokonanej oceny ze względu na to, że każda sprawa z zakresu ubezpieczeń społecznych charakteryzuje się odmiennymi uwarunkowaniami, zaś działania podejmowane przez organ rentowy w sprawach, w których decyzje o ponownym ustaleniu

uprawnień do emerytur z tytułu opieki nad dzieckiem nie były poddane sądowej kontroli, nie mogą mieć znaczenia, zwłaszcza w sytuacji, gdy zarzut naruszenia prawa materialnego w rozpoznawanej skardze kasacyjnej, dość specyficznym konstruktywem, gdyż połączony został z art. 93 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U. Nr 102, poz. 643 ze zm.), określającym datę wejścia w życie tej ustawy oraz z art. 190 ust. 4 Konstytucji RP, objął jedynie art. 114 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach, nie odnosząc się do zastosowanego przez Sąd Apelacyjny art. 114 ust. 1 tej ustawy i nie kwestionując dokonania na jego podstawie subsumpcji. Tymczasem w motywach zaskarżonego wyroku Sąd Apelacyjny w sposób wyraźny stwierdził, że rozpoznając sprawę na nowo pomija art. 114 ust. 1a ustawy, który został usunięty z porządku prawnego. Skarżąca zatem zarzuciła niewłaściwe zastosowanie oraz błędną wykładnię art. 114 ust. 1a ustawy o rentach i emeryturach – „w związku odpowiednio” ze wskazanymi wyżej przepisami – przepisu, którego w sprawie Sąd Apelacyjny nie zastosował. Nie mogło więc dojść do jego naruszenia w sposób przez nią wskazany. Sąd Najwyższy zauważa, że skargę kasacyjną można oprzeć na naruszeniu prawa materialnego przez błędną wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.). Niewątpliwie chodzi tu o prawo materialne, które decyduje o wyniku sprawy. W podstawie skargi chodzi o „błędną wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie” prawa materialnego przez sąd rozpoznający sprawę, co oznacza, że doszło do zastosowania przepisu jednakże niewłaściwie. Przepis, który nie był stosowany przy rozpoznawaniu sprawy, nie może być naruszony w sposób wskazany w skardze. Jednocześnie należy zważyć, że konstruując zarzut naruszenia prawa materialnego, bazujący na art. 114 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach, skarżąca wywodzi, że skutkiem zarzucanego uchybienia jest naruszenie Konstytucji, polegające na tym, że organ mógł w każdym czasie dokonywać odmiennej oceny dowodów dołączonych do wniosku o przyznanie świadczenia, jednakże jej twierdzenie abstrahuje od tego, że zaskarżony wyrok został wydany po rozpoznaniu na nowo sprawy wznowionej, w której Sąd Apelacyjny dokonał ponownej oceny stanu faktycznego na podstawie art. 114 ust. 1 ustawy i uznał, że ten przepis znajduje w niej zastosowanie, a nie niekonstytucyjny art. 114 ust. 1a. Tym samym kwestionowanie wyrażonego przez Sąd Apelacyjny poglądu

wymagałoby podniesienia zarzutu obrazy art. 114 ust. 1 ustawy, a taki zarzut nie został postawiony. Sąd Najwyższy może, co podniesiono na wstępie, skargę kasacyjną rozpoznawać tylko w ramach tej podstawy, na której ją oparto, odnosząc się jedynie do przepisów, których naruszenie zarzucono.

Uznając w tym stanie rzeczy brak podstaw do uwzględnienia skargi kasacyjnej Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., orzekł jak w sentencji.